

LIJST VAN AFKORTINGEN EN LITTERATUUR

Bij het citeeren van litteratuur ben ik van het standpunt uitgegaan, dat het niet noodig is, het geheele materiaal, dat men in andere handboeken vinden kan, hier opnieuw af te drukken. Eens en vooral gelde dus deze regel: daar waar niet geciteerd werd, vond de schrijver en zoeke de lezer het materiaal, geciteerd in de leerboeken van Girard, Jörs-Kunkel, Siber, Windscheid, Bonfante (Corso) en Monier. Wel geciteerd werd: 1° litteratuur, verschenen na het uitkomen dezer boeken; 2° de aldaar niet aangehaalde of m.i. niet voldoende op den voorgrond gestelde litteratuur; 3° i.h.b. Nederlandsche Romanistische litteratuur uit de 19e en 20e eeuw, die men in de in vreemde taal geschreven boeken slechts sporadisch aangehaald vindt; 4° uitlatingen van anderen, waarop de schrijver bijzonderlijk zijn inzicht steunde of die hij meende te moeten bestrijden; 5° die litteratuur welke hem inzonderheid van belang voorkomt voor hem die zich verder over een onderwerp wil doen voorlichten. De litteratuur der laatste jaren heb ik begrijpelijkerwijze slechts zeer gebrekkig leeren kennen. Ik heb haar zoo goed mogelijk vermeld, desnoods uit de tweede hand: herhaalde malen waren mij wel de titels en vindplaatsen van boeken en artikelen bekend, maar niet deze zelf; ik heb ze dan niettemin vermeld, om de documentatie zoo ver als het kon „bij” te maken. Dit moge ook verklaren, dat van sommige tijdschriftartikelen het nummer van den jaargang is vermeld, van andere het jaar waarin zij verschenen. Vaak ook kwam het voor, dat ik in mijn oude aantekeningen 't zij het een' 't zij het andere vermeld vond, maar ik het tijdschrift thans niet kon bereiken zoodat ik hier geen eenvormigheid kon tot stand brengen. Ook kon niet alles opnieuw gecontroleerd worden en diensgevolge zullen er wellicht hier en daar onnauwkeurigheden voorkomen. Deze mogen haar verklaring vinden in de abnormale omstandigheden waaronder dit leerboek verschijnt. Bij eventueelen herdruk hoop ik een en ander te verbeteren.

Acta C. I. = *Acta congressus iuridici internationalis*, Romae 1934

Aegyptus = Aegyptus, Rivista Italiana di egiptologia e di papirologia

Arch. Giur. = Archivio Giuridico

Annali Palermo = Annali del Seminario Giuridico della Università di Palermo

Albertario, Intr. = Emilio Albertario, Introduzione storica allo studio del diritto romano Giustiniano I, (1935)

Albertario, Studi = Studi di diritto romano

Arangio Ruiz, Storia = Vincenzo Arangio Ruiz: Storia del diritto romano (1937)

Arangio Ruiz, Ist. = Idem, Istituzioni di diritto romano (3e ed. 1934)

Atti Bologna = Atti del Congresso internazionale di diritto romano, Bologna 1933

Atti Roma = Atti del Congresso internazionale di diritto romano, Roma 1933

Aulus Gellius = Aulus Gellius, *Noctes atticae*

Bas. = Basilica

Baviera, *Fontes* = *Fontes Iuris Romani Antejustiniani*, ed. J. Baviera c.s. (1940)

Beseler, Beitr. = Gerhard Beseler, Beiträge zur Kritik der römischen Rechtsquellen (van 1913 af)

Betti = Emilio Betti, Diritto romano I (1935)

Biondi, Serv. = Biondi Biondi, La categoria romana delle „servitutes”. (1938)

Bizoukides, Gaius = Pericles C. Bizoukides, Gaius (Thessaloniki 1937) IV deelen

B.I.D.R. = Bullettino dell'istituto di diritto romano

B.I.D.R. (N.S.) = Bullettino dell'istituto di diritto romano, Nuova serie (van 1934 af)

- Bonfante, Scr. = Pietro Bonfante, *Scritti Giuridici vari*
 Bonfante, Ist. = Idem, *Istituzioni di diritto romano* (9e dr. 1932) ¹⁾
 Bonfante, Corso = Idem, *Corso di Diritto romano*
 Bruns, *Fontes* = C. G. Bruns, *Fontes iuris Romani antiqui*
 Bruns-Lenel = C. G. Bruns, O. Lenel, *Geschichte u. Quellen des r. R.*, in *Holtzendorff's Enzyklopädie der Rechtswissenschaft I*, p. 303 e.v. (1915)
 C. = *Codex Iustinianus*
 Coll. = *Collatio Mosaicarum et romanarum legum* (Zie p. 33 N. 67)
 Corbett = Percy Ellwood Corbett, *The Roman law of marriage* (1930)
 Costa, Storia = Emilio Costa, *Storia del diritto romano privato* (2e dr. 1925)
 C. Th. = *Codex Theodosianus*
 D. = *Digesta*
 David en v. Groningen = M. David en B. A. van Groningen, *Papyrologisch leerboek* (1940)
 eod. = *eodem titulo*
 Etudes Girard = Etudes d'histoire juridique offertes à P. F. Girard par ses élèves (1913)
 Etudes Lambert = Introduction à l'étude du droit comparé. Recueil d'Etudes en l'honneur d'Edouard Lambert (1938)
 Ferrini, Pand. = Contardo Ferrini, *Manuale di Pandette* (3e dr. 1917)
 Festschr. Koschaker = Festschrift Paul Koschaker zum 60. Geburtstag überreicht von seinen Fachgenossen (1939)
 Festschrift Lenel = Festschrift für Otto Lenel zum 50-jährigen Doctorjubiläum am 16. Dezember 1921. Überreicht von der Rechts- und Staatswissenschaftlichen Fakultät der Univ. Freiburg i. Br.
 Festus = *Sextus Pompeius Festus. E libris de verborum significatu*. In Bruns, *Fontes* dl. II
 Fr. Sin. = *Fragmenta Sinaica* (te vinden o.a. in Girard, *Textes de dr. rom.*)
 Fr. Dos. = *Fragmentum Dositheï*, een fragment uit een boekje met vertalingsoefeningen Grieksch-Latijn, toegeschreven aan den grammaticus Dositheus en overgeleverd door thans deels weer verdwenen handschriften (te vinden o.m. in Girard, *Textes de dr. rom.*)
 Fr. V. = *Fragmenta Vaticana* (Zie p. 33, N. 67, te vinden o.m. in Girard, *Textes de dr. rom.*)
 Fr. Vindob. = *Ulpiani ex libris institutionum fragmenta Vindobonensia*, een kort, in de bibliotheek in Weenen aanwezig fragment van Ulp.'s leerboek (te vinden o.m. in Girard, *Textes de dr. rom.*)
 De Francisci, Storia = Pietro de Francisci, *Storia del diritto romano*
 G. = *Gai Institutiones*
 Girard = Paul Frédérique Girard, *Manuel élémentaire de droit romain*. (Geciteerd wordt niet de nieuwste, door Senn bewerkte uitgave, maar de laatste door der auteur zelf bewerkte en van registers voorziene, de 6e van 1918. Vervolgens verscheen er nog een 7e van zijn hand, maar deze mist een register, is daarom niet goed bruikbaar)
 Gnomon = Gnomon, *Kritische Zeitschrift für die gesamte klassische Altertumswissenschaft*. (1925)
 De Groot, Inl. = Hugo de Groot, *Inleidinge tot de Hollandsche rechtsgeleerdheid*
 De Groot, De i.b.a.p. = *Hugonis Grotii de iure belli ac pacis*
 Hazewinkel-Suringa = Mevrouw D. Hazewinkel-Suringa, *Mancipatio en traditio*. Prfschr. Amsterdam 1931.
 Hermesdorf = B. H. D. Hermesdorf, *Schets der uitwendige geschiedenis van het Romeinsch recht* (1936) (een tweede druk verscheen in 1945, toen dit leerboek reeds ter perse was)
 Heumann-Seckel = Heumann-Seckel, *Handlexicon zu den Quellen des röm. Rechts*. 9e druk
 Hoetink, P.e.e. = H. R. Hoetink, *Periculum est emptoris*. Prfschr. Amsterdam 1928
 h.l. = *hoc loco*
 h.t. = *hoc titulo*

¹⁾ Vertaling door Mr. I. Hamburger Dzn., *Grondbeginselen v. h. Rom. recht* (1919).

- Huvelin, *Furtum* = P. Huvelin, Etudes sur le *furtum* dans le très ancien droit Romain. I. (1915)
- Huvelin, Droit mar. = P. Huvelin, Etudes d'histoire du droit commercial romain. (Histoire externe. Droit maritime, 1929)
- Index Int. = *Index interpolationum, quae in Iustiniani digestis inesse dicuntur*
- I. = *Institutiones Iustiniani*
- Jhering, Geist = Rudolph von Jhering, Geist des römischen Rechts auf den verschiedenen Stufen seiner Entwicklung (6e dr. 1907)
- Jolowicz, Intr. = H. L. Jolowicz, Historical introduction to the study of Roman law (1932)
- Jörs, R. W. = Paul Jörs, Römische Rechtswissenschaft zur Zeit der Republik 1888
- Jörs-Kunkel = Jörs-Kunkel-Wenger, Römisches Recht (2e dr. 1935)
- Kaser, Eig. u. Bes. = Max Kaser, Eigentum und Besitz im älteren römischen Recht. I. 1 (1943)
- Kooiman, *Fr. I. A.* = Ch. L. Kooiman, *Fragmenta Iuris antiquissimi*, Prfschr. Utrecht 1893
- Kooiman, *Fr. I. Q.* = Dr. Jur. C. L. Kooiman, *Fragmenta Iuris Quiritium*, Utrecht (1913)
- Koschaker, Krise = Paul Koschaker, Die Krise des römischen Rechts und die romanistische Rechtswissenschaft. 1938
- K.V.J. = Kritische Vierteljahrsschrift für Gesetzgebung und Rechtswissenschaft
- Kühler, R. G. = B. Kühler, Geschichte des Römischen Rechts (1925)
- L.Q.R. = Law Quarterly Review
- Lenel, Pal. = Otto Lenel, *Palingenesia iuris civilis* (1889)
- Lenel, E. P. = Otto Lenel, *Das Edictum perpetuum* (3e dr. 1927)
- Mélanges Cornil = Mélanges de dr. rom., dédiés à Georges Cornil (1926)
- Mélanges Fournier = Mélanges Paul Fournier (1927)
- Mélanges Girard = Mélanges P. F. Girard, études de droit romain dédiés à M. P. F. Girard à l'occasion du 60e anniversaire de sa naissance (26 Octobre 1912)
- Meyer, Jur. Pap. = Paul M. Meyer, Juristische papyri (1920)
- Mitteis, Grundzüge = L. Mitteis und U. Wilcken, Grundzüge und Chrestomathie der Papyruskunde, Zweiter Band, Juristischer Teil, L. Mitteis (1912)
- Mitteis, Chrestomathie = idem, zweite Hälfte, Chrestomathie
- Mitteis, R. P. D. = Ludwig Mitteis, Römisches Privatrecht bis an die Zeit Diokletians (1908)
- Mitteis, R. u. V. R. = Ludwig Mitteis, Reichsrecht und Volksrecht in den östlichen Provinzen des Römischen Kaiserreichs (1891)
- Mnem. = Mnemosyne, *Bibliotheca philologica Batava classica*
- Mn. Papp. = Mnemosyne Pappulas, herausgegeben v. P. G. Vallindas (1934)
- Mommsen, Str. R. = Theodor Mommsen, Römisches Strafrecht (1899)
- Mommsen, St. R. = Theodor Mommsen, Römisches Staatsrecht 1887 (3e dr.)
- Monier = Raymond Monier, Manuel élémentaire de droit romain I (2e dr. 1938) II (1940)
- N.J.B. = Nederlandsch Juristenblad
- Nov. = *Novellae*
- N.R.H. = Nouvelle revue historique de droit français et étranger
- o.c. = *opere citato*
- Van Oven, Causa en levering = J. C. van Oven, Praeadvies over causa en levering voor de verg. der Broederschap van Cand. Not. (1924)
- Paulus S. R. = *Sententiae receptae Iulii Pauli*
- Pernice, Labeo = Alfred Pernice, *Labeo*, römisches Privatrecht im ersten Jahrhunderte der Kaiserzeit (II, 1, 2e dr. 1896; II, 2, 2e dr. 1900; III, 1892)
- Perozzi, Ist. = Silvo Perozzi, Istituzioni di diritto Romano, I (1906), II (1908)
- Prfschr. = Academisch proefschrift
- P.W. = Pauly's Real-Encyclopädie der klassischen Altertumswissenschaft, (begonnen von G. Wissowa)
- Rabel, Grundz. = Ernst Rabel, Grundzüge des römischen Privatrechts in Holtzendorff's Encyclopädie der Rechtswissenschaft I p. 399 e.v. (1915)
- Rabel, Haftung = Ernst Rabel, Die Haftung des Verkäufers wegen Mangel im Rechte (1902)

- Rend. Lomb. = Rendicconti del Reale Istituto Lombardo di scienze e lettere
 R.H. = Revue historique de droit français et étranger
 R.I.S.G. = Rivista italiana per le scienze giuridiche
 R.M. = Rechtsgeleerd Magazijn
 R.M. Themis = Rechtsgeleerd Magazijn Themis (van 1939 af)
 Rotondi, Scr. = Giovanni Rotondi, scritti giuridici (1922)
 Schulz, Prinz. = Fritz Schulz, Prinzipien des römischen Rechts (1934)
 S.D.H.I. = *Studia et documenta historiae et iuris*
 Siber, R. P. R. = Heinrich Siber, Römisches Recht in Grundzügen für die Vorlesung
 II: Römisches Privatrecht
 Stintzing, Gesch. = R. von Stintzing, Geschichte der deutschen Rechtswissenschaft
 (1880-1884). Fortsetzung (3e Abt.) E. v. Landsberg (1898-1910)
 Studi Alb. = Studi in memoria di Aldo Albertoni (1935)
 Studi Besta = Studi di Storia e diritto in onore di Enrico Besta per il XL anno del
 suo insegnamento (1937-'39)
 Studi Bonfante = Studi in onore Pietro Bonfante nel XL anno d'insegnamento (1930)
 Studi Mancaloni = Scritti di diritto e di economia in onore di Flaminio Mancaloni
 (1938)
 Studi Ratti = Studi in memoria di Umberto Ratti a cura e con prefazione di Emilio
 Altertario (1934)
 Studi Ricc. = Studi in onore di Salvatore Riccobono nel XL anno del suo insegnamento
 (1936)
 Studi Solmi = Studi di Storia e diritto in onore di Arrigo Solmi (1941)
 Symbolae Fr. = Symbolae Friburgenses in honorem Ottonis Lenel (1931)
 Themis = Themis, Regtskundig Tijdschrift
 Theophilus = *Institutionum graeca paraphrasis Theophilo antecessori vulgo tributa*
 (ed. Ferrini 1933, 1937)
 Thormann = V. F. Thormann, Der doppelte Ursprung der Mancipatio (1943)
 T.v.R.G. = Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis
 Tydskrif = Tydskrif vir hedendaagse Romeins Hollandse reg
 Ulp. R. = *Ulpiani liber singularis regularum*
 Varro, de l.l. = *M. Terentius Varro, E libris de lingua latina* (in Bruns, *Fontes* II)
 Wenger, P. R. = Leopold Wenger, Institutes of the Roman law of civil procedure (de
 in 1940 verschenen Engelsche bewerking van de in 1925 verschenen Institutionen
 des röm. Zivi prozesrechtes)
 Windscheid = Bernd. Windscheid, Lehrbuch des Pandektenrechts
 Wlassak Erbr. = Studien z. altröm. Erb. u. Vermächtnissrecht. Sitzungsber. der Ak.
 Wien, Phil. Hist. Kl. 215, 2 (1933)
 W.P.N.R. = Weekblad voor Privaatrecht, Notarisambt en Registratie
 Z. = Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte, romanistische Abteilung
 (1883 e.v.)